

Smešnice

Lojze
Krakar

KAJ MISLI
VOL?

Ne misli nič. Je pregloboko vpičen na lastni rog. Počasi, prav počasi prevažata kmeta v grob in se lenobno pomika dalje. In prav nič ne misli. Morda, če ga Bog Oče vzel bo k sebi. In če bo tudi njega, vola, z dušo sprejel v nebesa. Zraven tiho joče in se boji za kmeta. Zlasti zase.

KAJ JE TA
VOL

Kdo ve...? Morda je kakšen angel? Čigav je? Ne, ima srce preblatno in parklje tudi. Ni brezmadežen. Le vol je. Počasni vol, zaljubljen v svojo kravo. Bolj rad jo ima kot bik, ki jo oplaja. Presveta krava indijska, podari mu tacco, da ti dal bo zlati prstan in poročita se in prideta v nebesa.

POCENI SEM Poceni sem. Vložite par milijonov
in moje okostje dajte medicincem,
naj se učijo, kakšno noro glavo
zapuščam Kranjcem za spomin. Za zmeraj.
Secirajte me trikrat, pa še trikrat.
Iz bikovih bo jajc izrastla trava
vse do nebes, kjer še po smrti dolgo
bo Bog ocenjeval neumnost Kranjcev . . .

**KAJ MISLI
KRAVA
O SVOJEM SINU?** Le kaj naj misli? Da je vol, sin kravji,
ki ga doji, mu jaslice pogrinja
v otroškem vrtcu in ga da krstiti
z imenom »sveti Vol«. Kaj pa potem?
Potem ji orje njivo in hvaležno
ji daje hrano, kot jo v jasli Kristu
dajala je njegova sveta Mati.
Njen sin je delal čudovita dela.

**BOGINJA
VENERA** Boginja Venera, boginja kravja,
boginja vseh teličkov in vseh bikov,
boginja njih mednožij, pusti bikom,
da se naspijo vsaj par kratkih uric
po njihovih trpečih pasjih dnevih.
Kraljica pasja, tudi psi so reve,
ker na verigi kakor davni sužnji
nalajajo se, dokler ne onemijo.

**NA DANAŠNJI
DAN** Na dan današnji rekel je Kočevar:
»Je baba crknu, sin pa gada piču.«
Na dan današnji se rodil je Cezar
in na ta dan je rekel: »Brut, ti tudi?«
Na dan današnji je Presveta krava
v New Delhiju rodila bika sedmoroga.
Na dan današnji je »Kričač« razglasil,
da je dojilja Hitlerjeva umrla.

SVETLOBA
SVETE KRAVE

Svetloba svete krave je kot sonce,
ki v njenem templju v tabernakeljnu sveti.
Ta tabernakelj nosijo menihi
po celem svetu v Sveto kravje ljudstvo.
Še jaz klečim pred njim, da bi v primeru
nenadne smrti šel v Kraljestvo kravje.
Da bi zveličal se in bogokletne
pregrehe odpusti mi Sveta krava.

NE Ne, odrečem se. Raje bi videl,
da zmrznem na ledeni Himalaji,
kot da prišel bi k tebi, ki me varaš
in vlačiš me po politikantskih mašah.
Ki drob si mi izgrizla in kot kača
strupeno pičila v srce. Ogrevam
si roke s snegom, kepe mečem vate.
Pobožna pridi h kravjemu oltarju!

NE DRAŽITE Ne dražite medveda in svete Krave,
ko spita in v snu vidita, da bosta
postala jutri ambasadorja pri Marxu,
na Atlantidi in na Himalaji.
Ker svete Krave in Medvedje sveti
so člani vlad v ministrstvu zunanjem
pri Kralju stvarstva. Po tem protokolu
ne sme tja priti človek z blatnim škornjem.

Po martinovanjih v letu Gospodovem 1987.

Viseti

VISETI Na vislicah. Na sejah vlad. Na slaku.
Nataknen na čeri. Na himalajske.
Pod vodo v prapradavni Atlantidi.
V socrealizmu pod Rdečim kraljem.
Kot bogec v kotu v neki pravadnini.
Kot lastavičje gnezdo v stari bajti.

Samo, da boš visel! Kdajkoli . . . Kadarkoli . . .
Visel! Na tistem golem stalinskem otoku.

DREVESA Za to so najprimernejša drevesa.
Na primer vrbe. Žalujke. Zjočejo se
kot mati na ves glas nad mrtvim sinom.
Pa hrasti, ki ihtijo prav potihem.
Na glas ne smejo, ker to ni možato.
Silaki so. Pekel jim para živce.
In jih zvezuje v bikovko, ki tolče
njih matere. Njih sestre. Korenine.

CERKVICE Po cerkvicah visijo majhni bogci.
Vpleteni v pajčevino. Kakor ribe
ujete v črno mrežo. Kot razbojnik
v zločine svoje. Kot na primer tisti,
ki še na križu pljunil je na Krista.
Ki vse do danes Jahveja preklinja,
ki ga še sto let klel bo, preden crkne.
A mene tolče vrag s koprivjim bičem.

ŠČAVJE Po ščavju bredem, v strupu vse do glave.
Po črnogorju. Belogorju. V rdečem
peklenskem morju. Zame je iznašlo
vulkanski ogenj. Me na križ pribilo.
Mi dalo piti seč kopriv in opic.
In nataknilo me na Mars krvavi.
Na neko zvezdo, ki je že umrla
pred davnimi milijardami stoletij.

WOLKENKRATZER* Krvavo praska angele, zgubljene
po bogve kakšnih nebni pragozdovih
in celicah z dosmrtniki, prekleti
in vklenjeni v verige, ki rožljajo,

* Nebotičnik

da slišiš jih še, kadar sam Bog Oče
grmi, da trese se še zlati prestol
Brezmadežne. Brezmadežnega. Vraga
v peklù . . . Tam duše vozi preko lave Aron.

ZAJČEK Okrog vratu visi mu zlata mošnja
z zlatnički, z njimi snubi mlade zajklje,
ko iz deteljice s štirimi pereščki
v aprilu poženo mu zlate sanje.
Daj, zajček, krog vratu obesi mene,
da si še jaz bom našel kakšno devo
s pereščki štirimi ob košnji v meni.
Iz vere trav bi v Rdeči mak prestopil . . .

VISETI Viseti zdrávo. Kakor jelen s hrasta.
ZDRÁVO Kot konjski rdeči rep, enak požaru.
Kot kostanj z vej. Ježičast. Da te zbode.
Kot bi Prešeren rekel: v tvojo opombo.
Posmrtno. Predrojeno. Večno. Nično.
Viseti kakor cunje s coprnice.
Močnejše kakor viteški oklepi.
Močno, kot je srce neiztrohnjeno.

VEJA Obesiti se nanjo? Veš, ta veja
še tisoč tvojih let bo preživela.
Če hrastova je, če s košate lipe,
ki so na njej zgradili hrastov oder,
za muzikante. Tam vrté se ženske,
ki z odra kažejo mednožja svoja.
Za fante, ki njih penisi so močni,
kot so sekvojine stoletne veje.

SLIVA Na slivi raste nič. Na njenih vejah
počnejo samomore vrabci, ptice

iz vseh vetrov. In tudi mali palčki
 počnó tam samomore. To ne gre več...
 Prekrhke njene veje so, zdržati
 ne morejo več mene, debeluha.
 Kako zelo bi rad se tam obesil!
 Pa včeraj sliva z mano vred je umrla.

VRBA Visi. Žaluje. Za samomorilce.
 Vse njene solze skrbno spravljam v vazo.
 Zdravilo so. Moč dajejo pogoltnim.
 Moč božjo. Moč, da lahkó še molim
 na svojem grobu. Grobu, ki globok je
 do samega pekla. Za verne duše.
 Za Venere. Za angelčke. Za Marxe.
 Za tiste, ki več ne vedó ne kam ne kod bi...

KOSTANJ Kako me bodeš! S tvojih vej visijo
 pošastni ježi, netopirji, sove,
 pa zmes strupenih kač, bodic kopine
 in drugih britev («import s Himalaje»
 In s tvojih vej visijo še berači,
 ki lačni so kot smrt, zato imajo
 zobé iz dragih kamnov, morski ježki
 in tu pa tam še damoklejski meči.

LIPA Dežela moja... še visiš na lipi?
 Zeleni. Kot se danes pač spodobi.
 »Zelena, ki te ljubim vso zeleno«,
 nekoč zapel je Lorca neki puncu.
 Nikarte se obešati na lipe!
 Prisluhnite jim raje, ko cvetijo,
 kako po svoje tiho govorijo:
 »Slovenec je Slovencu pes in mačka«.

ZAKAJ? Zakaj brleča luč nenehno sveti?
 Kot da si mrtva. Saj še nisi, vidim.

Le tvoja senca včasih se obesi
in skoraj mrtva spet iz groba vstane.
»Viseti. Spet viseti. Ne viseti«,
razlaga krokodil mladičem svojim,
ko gleda tvojo senco. Mrtvo. Vstalo.
Kot ti ješ krokodila, ko se obesi.

VRABČJA
STRAŠILA

Na njih visijo bunde prapradedov.
Zato so vsi kulturni spomeniki.
Zaščiteni kulturni spomeniki,
ki jih še vrabci trgati ne smejo.
Na njem visijo tudi razne cape,
vse tiste cunje iz SS – kacetov,
vse cebre iz temnic in SS – škornji,
ki ne bi dal jih niti za cekine!

ČE NIMAŠ

Če nimaš luknje, kjer bi kakor medved
prespal peklensko zimo in tajfune,
obesi se v zvonik kot netopirji
in tam naspí se, kolikor se moreš.
Če pa še s tem ne bo nič, kupi lestev
za plezanje v nebesa (Bog se usmili!),
prespi v naročju svete Magdalene
življenje do minut poslednjih. Amen.

»CIJELE NOČI«

»Cijeje noči sneg polako pada«
in pada in ubija naša srca.
Če srečo imaš, obesi se na kljuko
na nekem oknu v k. u. k. palači.
Princesa Monika, ki se je včeraj
s pariškim brivcem poročila, bo rešila
te smrti in kot mati negovala
za vsak primer: če brivec prej umre ji...

PO KUHINJI

Po kuhinji ne smeš hoditi v coklah,
kmetavzar, ki z vešal te snel je papež.

Lahko se vdre ti do pekla – in kaj bo
 porekel papež, če hudič nabode
 te na rogove, če te spet obesi
 in te z vešal še Lucifer ne sname?
 Pa vísi, vísi, Vatikan poreče:
 »Apage Satanus – pod giljotino!«

NA LASKU Na enem samem lasku, T. Rózewicz,
 visi ta naš štirioglati svet.
 Na lasku pesnika, ki so ga ubili
 za zadnjo prvomajsko veselico.
 Potem so zgoltali ga in v trebuhu
 jim zmeraj piše še pogrebne marše,
 pogrebne marše, ki tako so všeč jim,
 da kmalu, kmalu ves ta svet požrejo.

ŠE VEVERICA Še veverica mora imeti gnezdo
 za svoje veveričke, jaz pa nimam
 nobenega prijatelja v oazi,
 kjer le od vode še živim in peska
 in s palm visi le krčevito listje,
 ki komaj ga še žvečim, komaj glojem
 puščavsko skalo, ki še žeblja vanjo
 ne znam zabiti, da bi nanj se obesil.

PRIŠEL BO KONEC Prišel bo konec. Na to mojo staro
 dolino v črnogorju, v belogorju,
 na to islánsko hrepenečo travo,
 ki zame jo kosí gospod G. Steinsson.
 Presrečen sem, da dajejo mi v jasli,
 viseče z Venere, te zalogaje,
 da ne umrem. In da se ne obesim
 na zvezdo v znaku bika Sedmoroga.

POKLIC Jaz po poklicu sem klošar, ki nosi
 veliko cajno z margarino, trakce

za ptice trnovke, da obesijo se, preden
 zabodejo se v trn in zadnjo mašo
 pogrebno si zapojejo kar same . . .
 Jaz po poklicu sem veleposlanik
 pri Marsu in pri Kruljavem kraljestvu,
 kjer gobavci se drenjajo pred durmi.

PRITLIKAVCI Pritlikavci. Poeti. Dvorni norčki.
 Ki jih vsak knez lahko po mili volji
 vred s spolovili, glavami in udi
 na zid obesi kot kitajske ure,
 da mu odbijejo poslednje hipe.
 O knez podzemlja in podzemskih ljudstev,
 obesi tudi mene, da začivkal
 ti bom kot vrabček najsvetejšo himno.

Ljubljana, 11. 11. 1987

Slovenski srednji vek in vprašanje »literarnosti«*

Jože
Pogačnik

Slovensko starejše (srednjeveško) slovstvo je genetično tesno povezano z nekaterimi sociološkimi in kulturološkimi dejstvi. Vsaka družbena plast obravnavanega časa (plemstvo, duhovščina, meščanstvo, kmetstvo) je po svojem nastanku in po svoji fiziognomiji sklenjena celota ter ima svoj čvrsti sistem duhovnih vrednot. Te vrednote so univerzalne, kar pomeni, da izvirajo iz zahodnoevropske kulturne in civilizacijske enotnosti, ki povezuje pripadnike istega družbenega razreda v različnih geografskih okoljih. Podobne ločnice obstajajo tudi v kulturoloških pogledih. Duhovništvo na primer izhaja iz srednjeveške

* Letošnje leto so nekateri aktualizirali tisočletnico Brižinskih spomenikov. Jubilej je seveda treba vzeti v zelo širokem časovnem razponu, saj ni mogoče z gotovostjo govoriti niti o desetletju, kaj šele o letu nastanka tega slovenskega jezikovno-slovstvenega spomenika. Kljub temu je resnica, da ob koncu XX. stoletja mineva vendarle tisoč let od prvega poskusa v oblikovanju slovenskega teksta, kar je bilo dejansko izraz kulturnega rojstva Slovanov. Ta dogodek je že sam po sebi dovolj pomemben, da izzove zgodovinski spomin in začne nove poglede na slovenski čas in prostor.